

KARLOVY VARY

Vihar közbeni csend

BASKI SÁNDOR

AZ A-KATEGÓRIÁS CSEH FILMFESZTIVÁLON NEM A KORNAVÍRUS-JÁRVÁNY, HANEM A MENEKÜLTKÉRDÉS VOLT A SLÁGERTÉMA.

Atavalyi kényszerű covidszünet után Karlovy Vary is visszatért a nemzetközi filmfesztivál-körforgásba. Ha totálból nézve a városkép ugyanolyan is, mint régen, a Thermal Hotel környékén egyelőre kisebb volt a nyüzsgés. A kötelező maszkviselésről és a védettséget jelző karszalagokról külön megemlékezni már nem is érdemes, olyan kötelező kellékek lettek ezek a filmfesztiválózásnak, mint a kóla és a popcorn a multiplexélménynek. Jelzésértékű az is, hogy a korábbi évekkel ellentétben most mindössze három sztár tisztelte meg jelenlétével a must-rát, igaz, a Michael Caine, Ethan Hawke, Johnny Depp hármából utóbbinak sikerült többezres tömeget a fesztiválpalotához vonzania.

A versenyfilmek mezőnyön ugyanakkor nem érződött, hogy a vírusjárvány miatt hosszabb-rövidebb időre csökkentett módra kapcsolt az európai filmipar. Ahogy az elmúlt években szinte mindig, úgy most is bekerült egy magyar film az East of the West szekcióba. Kis Hajni bemutatkozó rendezését, a *Külön falkát* több vetítésen is telt ház és álló ováció fogadta, a kritikai visszhangra sem lehetett panasz, így némiképp meglepő – pláne a versenytársak ismeretében – hogy végül díj nélkül maradt.

Meglepő talán az is, hogy a filmek egyelőre nem tudtak vagy akartak reagálni a pandémiás szép új világra, helyette a slágertémát még mindig a migráció jelentette, a Kristály Glóbuszt is egy hasonló kérdéseket boncolgató film nyerte. A szerb *Amíg a lábam bírja* (*Strahinja Banović / As Far as I Can Walk*) egy magyar határhoz közeli menekülttáborban indul, főszereplője, a ghánai Strahinja olyan

régóta él már itt, hogy szinte komfortosan is érzi magát ebben az átmeneti állapotban. Neki, mint „gazdasági bevándorlónak” kevés esélye van rá, hogy eljusson a célállomást jelentő Németországba, ezért kész rá, hogy letelepedjen Szerbiában, és be is tudja indítani a futballkarrierjét egy helyi klubban. Színésznő felesége ugyanakkor szenved ettől a helyzettől, ő továbbra is nyugatra vágyik, és egy nap szó nélkül eltűnik. Strahinja a kitoloncolást kockáztatva a nyomába ered, és hiába figyelmezteti őt egy másik menekült arra, hogy „a magyar határőrök levadásznak minket, mint az állatok”, átszökik Magyarországra.

Stefan Arsenijević humanista alapállásból követi a szereplőit, máshogy talán nem is érdemes, és közben olyan kérdéseket is felvet, amelyeket a kortárs „menekültfilmek” talán ritkábban, jelesül, hogy nemcsak a többségi társadalom és a migránsok, de sok esetben a jobb életre vágyók közt is

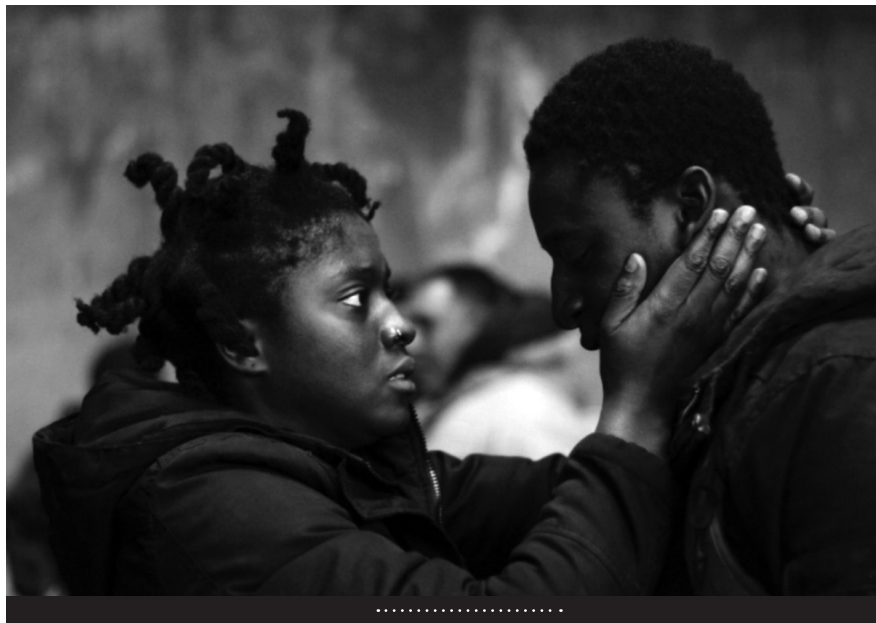
ifj. Alekszej German:
Háziórizet
(Merab Ninidze)

komoly nézetkülönbségek alakulhatnak ki. Arsenijević ugyanakkor kulturális hidat is próbál építeni a világok közt, méghozzá egy szellemes dramaturgiai megoldással: Strahinja és feleségének kálváriáját azzal a középkori szerb eposzsal (*Strahinja Banović*) köti össze, amelyben egy szerb nemes az elrabolt felesége után nyomoz.

Az elsőfilmes német Lisa Bierwirth is egy kulturális világtalálkozót mutat be, csak már a „célországban”. A *Herceg* (*Le Prince*) főszereplője Monika, egy negyvenes művészeti kurátor, aki kollégáival és barátaival a magát felvilágosultnak tartó frankfurti intellektuális elithez tartozik. A nő ugyanakkor magányos, ingerszegény életét semmi nem kavarja fel, mígnem egy rendőrségi razzia közepébe csöppenve össze nem ismerkedik a kongói származású Joseph-fel. Jobban már nem is különbözhetnének egymástól, a találkozásból mégis románc szövődik. Monika barátai egy szóval sem ellenzik a kapcsolatot, de csendes rosszallásuk nyilvánvaló, és idővel kiderül, hogy a főszereplő sem biztos benne, hogy egy ekkora kulturális szakadék áthidalható.

Bierwirth úgy kerüli el, hogy filmje ne váljon az elfogadásról szóló didaktikus tanmesévé, hogy a Joseph személyével kapcsolatos kételyeket a nézőben is elülteti. A megnyerő modorú, magabiztos és végtelenül önazonosnak tűnő férfit ugyanis rejtélyek övezik, gyémántokkal kereskedik, de nem szívesen beszél a munkájáról, ahogy a magánéletében is akadnak fémhúr foltok. A *Hercegből* idővel kikopnak a kérdőjelek, és felerősödik benne a melodramai

vonal, az alapfelvetései azonban kétségkívül izgalmasak.

Mégsem a versenyszekcióban, hanem a kitekintőben lehetett a fesztivál legerősebb

migráns tematikájú filmjét megnézni. A grúz Levan Koguashvili elégikus hangulatú *Brighton 4th*-jában Kakhi, a nyugdíjas birkózóbajnok New Yorkba utazik, hogy hazahozza tékozló fiát, aki a hírek szerint komoly bajban van. Mint kiderül, Soso valóban lecsúszott, adósságokba verte magát, és az orosz maffiával is összeakasztotta a bajszát.

Koguashvili elkerüli azt a csapdát, amibe a külföldön forgató rendezők gyakran belesétálnak. A szűkös anyagi lehetőségek vagy a helyismeret hiánya miatt sok esetben markánsan elütnek a külhoni epizódok az odahaza rögzített jelenetektől. A *Brighton 4th* esetében nincs ilyen stílusváltás, a rendező a brooklyni Brighton Beach posztsovjet bevándorlók lakta negyedét is ugyanazzal a kisrealista érdeklődéssel és műgonddal térképezi fel, mint Kakhi tbiliszi otthonát. Kamerája nem turista-ként csodálkozik rá az egzotikus helyekre, hanem empatikus dokumentaristaként rögzíti a hétköznapjaikat. A főszereplő alig szólal meg, helyette az elképesztően beszédes szláv arcok és az életszagú miliő mesél.

A versenyszekciónak is volt dokumentarista hitelességű indulója – a szó legszorosabb értelmében –, a szervezők ugyanis idén több dokumentumfilmet is beválogattak. A cseh

Stefan Arsenijevic: **Amíg a lábam bírja** (Nancy Mensah-Offei és Ibrahim Koma)

színeket a *Teljes gázzal* (*Láska pod Kapoutu / At Full Throttle*) képviselte, amely a 2014-es magyar *Drifter*hez hasonlóan egy

olyan vidéki sufnimágust mutat be, aki a saját maga által összebarkácsolt roncsautókkal akar rallyt nyerni. A különbség mindössze annyi, hogy a korábban bányászként dolgozó Jaroslav már az 50-es éveiben jár, komoly traumákon van túl, ráadásul egészségügyi okokból nem ülhet volán mögé, így az élettársa versenyez helyette. Miro Remo rendezőt természetesen nemcsak a rallyversenyek világa érdekli, hanem az a morvaországi rögváló is, amelyben a hősei élnek. Filmje játszódhatna akár Borsodban is, dialógjai, amelyekben arról panaszkodnak a szereplők, hogy „régén minden jobb volt”, elhangozhatnának nálunk is.

Nem dokumentumfilm, de akár az is lehetne a brit *Forráspont* (*Boiling Point*), amely olyan, mintha a *Vészhelyzet* tempója párosulna a *Csiszolatlan gyémánt* feszültségével egy luxusétterem konyháján. Philip Barantini filmjében elvileg egyetlen vágás sincs, vagyis a cselekmény valóban másfél órát ölel fel, de ennek az utóbbi időben egyre trendibbé váló technikai dramaturgiai megoldásnak itt van létjogosultsága. A szakácsok, pincérek, mosogatók és üzletvezetők közt megállás nélkül vándorló kamera képes visszaadni azt az ép idegekkel szinte elviselhetetlen stresszt, amit egy kará-

csony előtti zsúfolt péntek este jelent. Stephen Graham meggyőzően alakítja a magánéleti gondoktól is terhelt, az idegösszeomlást szélén álló konyhafőnököt, a zsűri ugyanakkor a másik szakácsot alakító Vinette Robinsont emelte ki, joggal.

A rendezői díjat Dietrich Brüggemann kapta, aki *Nő* című filmjében hasonló elbeszélési módot választott, mint 2014-es rendezésében, a *Keresztútban*. A különbség ugyanakkor jelentős, míg utóbbiban egy bigottan vallásos tinédzser útkeresését követte statikus jelenetekben, addig a szintén külön fejezetekből összeálló *Nő* egy párkapcsolat évtizedeken átívelő, humorral átszótt krónikája. A Michael és Dina se veled, se nélküled viszonyát feldolgozó epizódok közt vannak olyanok, amelyek a *Négyzet* maró társadalomkritikáját idézik, de akadnak melodramatikusabb, sőt a buñueli abszurdot súroló momentumok is. A szkeccsek színvonala nem egyenletes, de a merész stílus- és hangulatváltások izgalmas intellektuális kalanddá teszik a produkciót, és az sem véletlen, hogy *Nő* volt az egyetlen olyan film, amelybe beletapsolt a közönség.

Az ifjabb Alekszej German új rendezésében viszont nem kellett rejtett szimbólumok után kutatni, az orosz *Háziőrizetben* (*Gyelo / The House Arrest*) ugyanis kimondanak mindent. Szemben German korábbi munkáival, itt a vizualitás sem hangsúlyos, végig egyetlen helyszínen, egy háziőrizetre ítélt egyetemi professzor lakásán játszódik a cselekmény. Az elvált, beteg édesanyját egyedül ápoló férfi bűne annyi, hogy a közösségi médiában korrupcióval vádolta meg a város kiskirályként viselkedő polgármesterét. Egyre nagyobb a nyomás rajta, hogy vallja magát bűnösnek és esedezzen bocsánatért, rendőrök és „civillek” zaklatják, a diákjait eltiltják tőle, a munkahelyéről kirúgják, de ő kitart a végsőkig.

A *Leviatán* rokondarabjaként a *Háziőrizet* is egy újabb tanmeséje a hatalommal egyedül szembeszálló, Kohlhaas Mihály-i kisembernek, de a remény felvillantása helyett inkább csak kérdéseket tesz fel. A legfontosabbat, hogy meddig érdemes a széllal szemben, az erkölcsi tartásunk megőrzéséért küzdeni, nekünk, nézőknek kell megválaszolnunk. •